

Næstved Museum

Mogens Tuessøns Stenboder, Næstved.

Udgravning 1979.

Næstved Museum nr. 79:460.

I ugen 29.10. - 03.11.1979 foretog Næstved Museum en mindre udgravning i Mogens Tuessøns Stenboder på foranledning af arkitekt M.A.A. Knud Toftvad, som af Det særlige Bygningssyn har fået til opgave at restaurere de 4 østligste boder. Toftvad var interesseret i oplysninger i forbindelse sin bygningsarkæologiske undersøgelse forud for restaureringen. Næstved Museum påtog sig opgaven med at udføre udgravningen. Som gravningsleder fungerede museumsinspektør Palle Birk Hansen, mens den praktiske del af udgravningsarbejdet blev udført af stud.mag. Tove Nyholm, Lærestolen i Middelalderarkæologi ved Århus Universitet. Som medhjælp havde hun praktikant Erik Thouke fra Glumsøegnens skole.

Udgravningsfeltet havde form af en 80 cm bred grøft vinkelret på sydturen gennem døren i bod nr. 2 fra øst. Grøften rakte ca. 3 m på hver side af døren, i alt ca. 6 m. Fra grøften blev der lavet 2 udvidelser mod vest, én ved grøftens nordende, og én lige uden for døren. Den indendørs udvidelse havde til formål at skabe kontakt med et ildstedsfundament (se bilag 1), hvilket lykkedes, mens den udvendige udvidelse havde til formål at eftersøge eventuelle stolpehuller fra den svalegang, som ifølge dørene i 2. stokværk bevisligt har været der, men som ikke synes at have sat sig spor i form af bomhuller i muren. Der kunne ikke erkendes stolpehuller i udvidelsen, som dækkede området udfør skellet mellem bod nr. 2 og 3 fra øst, et rimeligt sted at placere stolper, hvis de har været der.

Resultaterne af udgravningen kan resumeres som følger:

Undergrundens niveau er kortlagt både ind- og udvendigt i Boderne. Indvendigt, og måske også udvendigt, er der imidlertid foretaget afgravning, således at nuværende topkote for undergrund er sekundær.

Udvendigt er der påvist en sekvens af kulturlag, som er ældre end opførelsen af Boderne, idet fundamentsgrøften til disse er skåret ned i lagene. De få skår fra disse lag stemmer overens med en datering af sekvensen til senest 1400-årene.

Omkring fundamentet til boderækkens sydmur er følgende iagttagelser gjort: Som indledning på byggearbejdet er der gravet en 50-70 cm dyb grøft af ca. 3 m's bredde. Grøften er i den nordlige breddehalvdel gravet ned i undergrundslaget, i den sydlige halvdel går bunden ud i de ældre kulturlag. Dette hænger sammen med det oprindeligt mod syd skrånende terræn på stedet.

Fundamentet er bygget op af svære sten i sydsiden af grøften i ca. 2 m's bredde, således at der under bygningen har været en ca. 1 m bred passabel gang i grøftens nordside. Mellem stenene og ind til sydvæggen i grøften lå hvidt sand, som også var skredet ud over gangens bund.

Efter at fundamentet var færdigt, er grøften fyldt op med ler og muld, og dette opfyldningslag er i en tykkelse af ca. 30 cm ført ind over terrænet nord for grøften for at bringe det nye kælder-gulvs niveau i ønsket leje. På afretningslaget fandtes et tyndt skidtlag, som indeholdt enkelte fund, bl.a. et middelalderligt blyglaseret skår. Ovenpå dette lag lå nyere opfyldnings- og afretningslag i forbindelse med en fundamentsgrøft til en stående bindingsværksvæg. Det eksisterende gulv består af gule teglstensfliser. Det er på baggrund af ét tyndt skidtlag med middelalderfund rimeligt at formode, at der på et senere tidspunkt er sket en tilbunds-gående udrensning i kælderen, muligvis kombineret med en afgravning udendørs.

Midt mellem bodens syd- og nordmur fandtes et teglstensskifte på et kraftigt stenfundament. Det undersøgte parti udgør sydvesthjørnet af en firesidet opbygning. De røde munkesten (28,5 x 13 x 9 cm) er muret i mørtel som kassemur med en murkerne af sten og teglbrokker. Mørtel på teglstenenes overflader godtgør, at der har været et/flere skifter ovenpå det bevarede. Opbygningens svære fundering, mindstemålene og placeringen i kælderen peger på, at der er tale om bunden af en ildstedspille, fælles for bod nr. 2 og 3 fra øst, således at skillevæggen (bindingsværk?) mellem de 2 boder har gået ind til siden af pillen. Eftersom pillen går helt til kældergulvet kunne man overveje, om der har været ildsteder både i kælderstokværket og i 2. stokværk, dvs. i alt 4 ildsteder samlet i én pille.

(Hans Henrik Engqvist har mundtligt overfor mig oplyst, at de skor-stene, som findes på rekonstruktionstegningen (bilag 1) må være sekundære, idet de forstyrrer den oprindelige spærkonstruktion. Røgkanalerne må således oprindeligt have mundet ud i tagrummet.)

Mere generelt har den lille udgravning vist, at der udenfor Boderne er mindst 1½ m kulturlag, ældre end Boderne. Det vil være særdeles ønskeligt at undersøge disse kulturlag nærmere for ad denne

3

vej at få et indtryk af, hvilke aktiviteter, der er foregået på stedet, før Mogens Tuessøn foranledigede sine boder opført. I den forbindelse skal det påpeges, at Næstved Museum har genstands- og opmålingsmateriale fra en middelalderarkæologisk udgravning, udført af lærer Axel Johansson, Lundby, i 1963 i området syd for Boderne, hvor der nu er parkeringshus. Udgravningen omfattede en 33 m lang grøft fra Susåen vinkelret op mod Boderne. Oplysningerne fra denne udgravning kan således direkte sammenkædes med resultater fra en større udgravning ved Boderne sydside, hvorved der kan skabes et overblik over dels de oprindelige terrænforhold fra Sct. Peders Kirkebanke ned mod åen, dels et overblik over de aktiviteter, som er foregået i området, og som har været med til at give området det udseende, det havde indtil 1963. Området her er af stor betydning for tolkningen af Næstveds udvikling.

Udgravningsmaterialet opbevares på Næstved Museum under nr. 79:460. Alle de iagttagne konstruktionsdele er efterladt in situ i udgravningen, som kun har fjernet fyldmasser. Grøften er fyldt med grus, således at man senere kan vende tilbage til de fundne konstruktioner.

Bilag 1: Arne Nystrøm: De middelalderlige stenboder på Sct. Peders Kirkeplads, Næstved. Næstved 1974. Side 13.

Bilag 2: Forenklet oversigtsplan i 1:20.

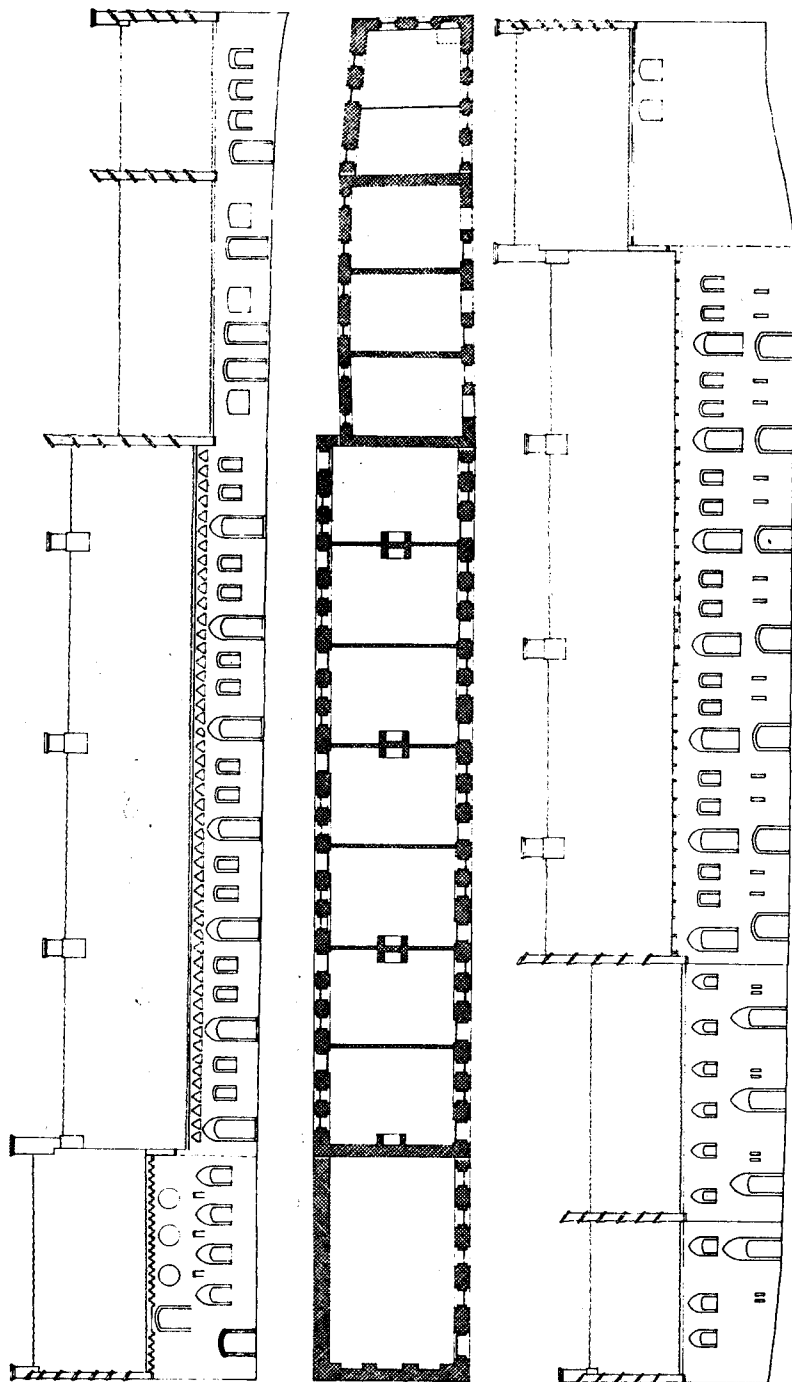
Bilag 3: Forenklet snittegning i 1:20.

Bilag 4: Skematisk fremstilling af gangen i byggearbejdet omkring Boderne, således som jeg tolker den på grundlag af udgravningen.

04.01.1980

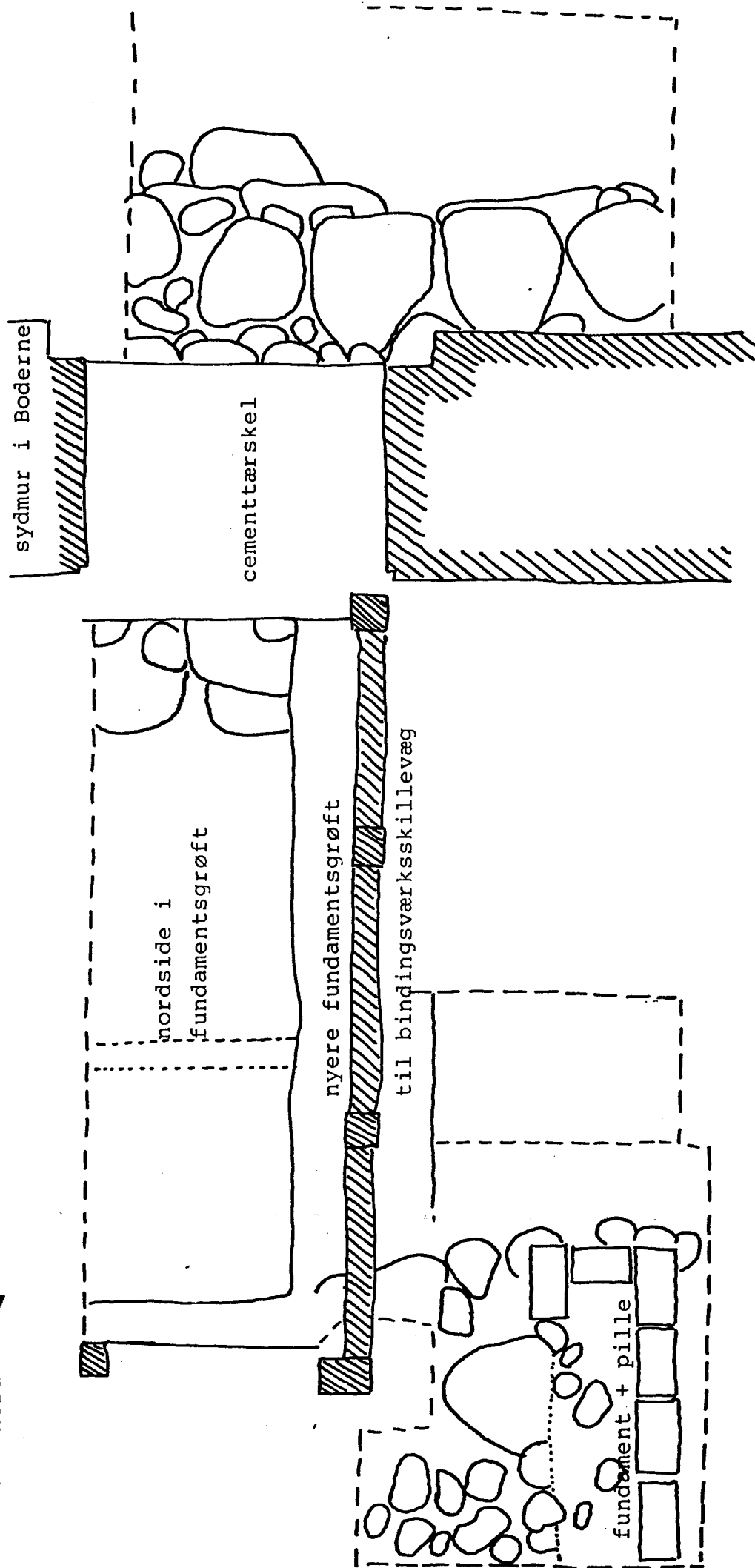
Palle Birk Hansen
Palle Birk Hansen

museumsinspektør
Næstved Museum.

Nord- og sydside samt stueplan af gaderækens buse omkring 1500-tallet. Mål 1:400.

ca. nord

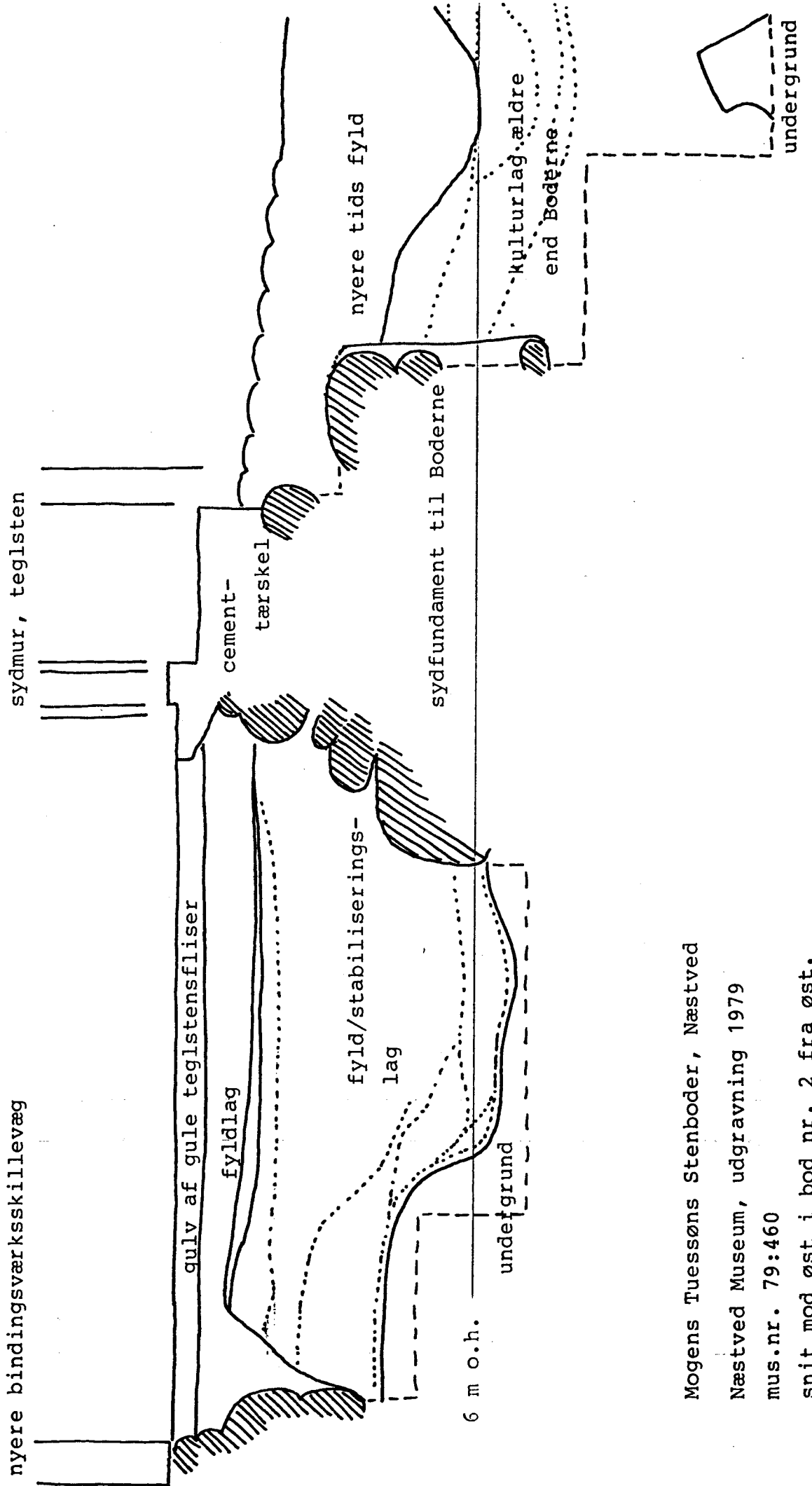

Mogens Tuessøns Stenboder, Næstved

Næstved Museum, udgravning 1979

mus.nr. 79:460

oversigtsplan mål 1:20

Mogens Tuessøns Stenboder, Næstved

Næstved Museum, udgravning 1979

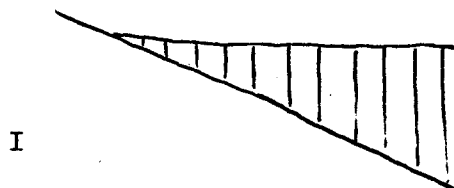
mus.nr. 79:460

snit mod øst i bod nr. 2 fra øst.

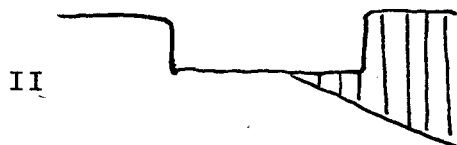
Mål 1:20 forenklet udtegnning.

Mogens Tuessøns Stenboder, Næstved .
 Næstved Museum udgravning 1979
 Mus.nr. 79:460

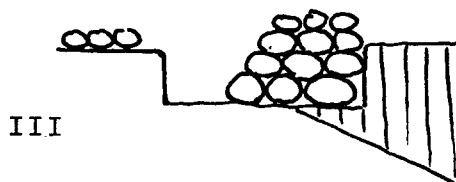
Skematisk fremstilling af bygge-
 arbejde omkring syd-muren.

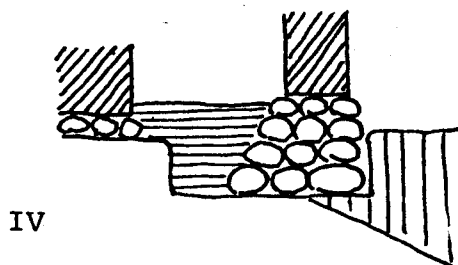
Undergrund og kulturlag

Fundamentsgrøft

Fundamenter bygges

Ildstedssøjle og sydmur
 bygges, og der forsegles
 med fyldlag.